

© Avrupa Konseyi/Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi, 2015. Bu çeviri, Avrupa Konseyi'nin insan haklarına destek Fonu'nun desteğiyle hazırlanmıştır (www.coe.int/humanrightstrustfund). Mahkeme'yi bağlamamaktadır. Daha fazla bilgi için, bu belgenin sonunda bulunan yazarın telif hakkı ile ilgili kısmı okuyabilirsiniz.

© Council of Europe/European Court of Human Rights, 2015. This translation was commissioned with the support of the Human Rights Trust Fund of the Council of Europe (www.coe.int/humanrightstrustfund). It does not bind the Court. For further information see the full copyright at the end of this document.

© Conseil de l'Europe/Cour européenne des droits de l'homme, 2015. La présente traduction a été effectuée avec le soutien du Fonds fiduciaire pour les droits de l'homme du Conseil de l'Europe (www.coe.int/humanrightstrustfund). Elle ne lie pas la Cour. Pour plus de renseignements veuillez lire l'indication de copyright/droits d'auteur à la fin du présent document.

176 No'lu Mahkeme içtihadına ilişkin Bilgi Notu

Temmuz 2014

Hukuki Kaynaklar Merkezi/Romanya [BD] - 47848/08

Karar 17.7.2014 [BD]

34. Madde

Dava hakkı (Locus standi)

Sivil toplum örgütünün vefat etmiş bulunan akıl hastası adına başvuru yapma hakkı.

2. Madde

Pozitif yükümlülükler

HIV pozitif akıl hastasına yeterli bakım sunulmaması: *ihlal*

46. Madde

46-2. Madde

Hükmün infazı

Genel nitelikteki tedbirler

Davalı Devlet'in zihinsel engellilerin bağımsız biçimde temsilini sağlamak için genel tedbirler alması gerekmektedir

Olaylar – Başvuru, 2004 yılında 18 yaşında iken hayatını kaybeden genç bir Roman erkeği olan Câmpeanu adına Hukuki Kaynaklar Merkezi (HKM) adlı bir sivil toplum kuruluşu tarafından yapılmıştır. Câmpeanu doğduktan sonra annesi tarafından terk edildiği için yetimhaneye yerleştirilmiştir. Küçük bir çocukken HIV-pozitif teşhisi konmuş ve ağır zihinsel engellilikle malul olduğu tespit edilmiştir. Reşit olduğunda, yaşamakta olduğu engelli çocuklar merkezinden ayrılması gerekmiş ve özel bir kuruluşa yerleştirilmek amacıyla bir dizi değerlendirmeden geçirilmiştir. Rahatsızlığı sebebiyle onu kabul etmeyen birkaç kuruluşun ardından, neticede bir sağlık ve sosyal bakım merkezine yatırılmıştır. Orada kendisine antiretroviral ilaçlar ve yeterli gıda temin edilmemiş halde, psikiyatrik ve fiziksel sağlığının çok bozulmuş olduğu saptanmıştır. Birkaç gün sonra aşırı agresif davranışlar sergilemesi üzerine bir akıl hastanesine yatırılmıştır. Bahsi geçen

hastane daha önce HIV'li hastalar için yeterli olanağa sahip olmadığını söylemiş bulunuyordu. Orada HKM'den bir grup gözlemci onu, tek başına, ısıtılmayan bir odada, şiltesiz bir yatakta ve sadece pijama üstü giyer halde görüp rapor etmiştir. Yardımsız yemek yiyememesine ve tuvalete gidememesine rağmen, hastane personeli HIV bulaşır korkusuyla ona yardım etmeyi reddetmekteydi. Yemek yemeyi ve ilaç almayı reddettiği için sadece damar yoluyla glikoz verilmekteydi. HKM gözlemcileri hastanenin Câmpeanu'ya en temel tedavi ve bakımı sağlamamış olduğu sonucuna varmıştır. Câmpeanu aynı gece hayatını kaybetmiştir.

[CPT](#)'nin* 2004 tarihli bir raporuna göre, 2003 ve 2004 kışında söz konusu akıl hastanesindeki şüpheli koşullar altında 109 hasta hayatını kaybetmiştir; temel ölüm nedenleri ani kalp durması, miyokard infarktüsü ve brankopnömoni idi ve ölen hastaların yaş ortalaması 56 olup, bazıları 40 yaşının altındaydı. CPT kimi hastalara yeterli bakım sağlanmadığını tespit etmişti. Ayrıca, hastanedeki insan ve materyal kaynağı eksikliğinin yanı sıra gıdaların kalitesi ve miktarındaki ciddi sıkıntılara ve ısıtma sorununa işaret etmiştir.

Esas – 34. Madde: Mahkeme HKM'nin başvuruda bulunma hakkı olmadığına dair Hükümet'in yönelttiği ilk itirazı reddetmiştir. Mahkeme, Câmpeanu'nun doğrudan mağdur olduğunun tartışmasız bir husus olması ve HKM'nin onunla yeterince "yakın bir bağlantı"sı bulunduğunu kanıtlanamamış veya Mahkeme huzurundaki şikâyetlerin yürütülmesinde "kişisel bir menfaati" bulunması sebebiyle dolaylı mağdur olduğunu tesis edememiş olması sebebiyle, HKM'nin iddia edilen Sözleşme ihlallerinin mağduru sayılamayacağını kabul etmiştir. Ne var ki, davanın istisnai koşulları kapsamında ve iddiaların ciddiyeti göz önüne alındığında, HKM'nin Câmpeanu adına hareket etmek bakımından hiçbir vekâleti bulunmamasına ve Câmpeanu başvuru yapılmadan evvel ölmüş olmasına rağmen, HKM'ye Câmpeanu'nun temsilcisi olarak hareket etme yolu açık tutulmak durumundadır.

Mahkeme bu tespite varırken, bu davanın ağır zihinsel engellere sahip HIV'li bir Roman genci olup, bütün hayatını Devlet bakımı altında geçiren ve hayatını, iddialara göre ihmal sonucunda hastanede kaybeden son derece savunmasız konumdaki bir kişiyle ilgili olduğunu kaydetmiştir. Câmpeanu'nun içinde bulunduğu aşırı savunmasız/zayıf konum ışığında, uygun hukuki destek ve tavsiye olmadan ulusal mahkemelerde işlem başlatması mümkün değildi. Öldüğü tarihte Câmpeanu'nun bilinen hiçbir yakını bulunmuyordu. Ölümünün ardından HKM, ölümünü çevreleyen koşulların aydınlatılması amacıyla iç hukukta işlemler başlatmıştır. Ulusal sağlık ve yargı makamları önünde ne HKM'nin Câmpeanu adına hareket etme ehliyetinin, ne de onun adına temsiline herhangi bir şekilde sorgulanmış veya itiraz konusu yapılmış olması son derece önemlidir. Devlet, bu yönde kanuni bir yükümlülük altında olmasına rağmen Câmpeanu'nun menfaatlerini gözetecek bir yetkili kişi veya vasi görevlendirmemiştir. HKM ancak Câmpeanu'nun ölümünden kısa bir süre önce olaya dahil olmuştur – o sırada Câmpeanu bırakın herhangi bir hukuk yoluna başvurmayı, kendi ihtiyaçları ve menfaatleriyle ilgili herhangi bir istek veya görüş bildirme kudretinden bile açıkça yoksun bulunuyordu. HKM'nin bu koşullar altında Câmpeanu'yu temsil edemeyeceği tespitine varılması, davalı Devlet'in bir yasal temsilci görevlendirme yönündeki kanuni yükümlülüğüne uymamış olması sebebiyle doğacak sorumluluktan kaçabilmesi riskini taşımaktaydı. Ayrıca, HKM'ye Câmpeanu'nun temsilcisi olarak hareket etmek konusunda dava hakkı tanınması, "akıl hastaları" söz konusu olduğunda (5 § 1(e) maddesi) Sözleşme'nin 5 § 4. maddesi kapsamında yargısal inceleme hakkını ilgilendiren davalarda Mahkeme'nin benimsediği yaklaşımla da uyumluydu. Bu davalarda, ilgili kişinin mahkemeye erişim hakkına ve şahsen veya gerekli hallerde bir tür temsil yoluyla şikâyetini iletme fırsatına sahip olması elzemdir. Bu nedenledir ki HKM'nin Câmpeanu'nun fiili (*de facto*) temsilcisi olarak dava hakkı bulunmaktaydı.

Sonuç: ilk itiraz reddedilmiştir (oybirliğiyle).

2. Madde: Câmpeanu'nun yerleştirilmesine ilişkin kararlar esasen hastanın nerede uygun tıbbi bakım ve desteği alabileceğinden ziyade, esasen hangi kuruluşun Câmpeanu'yu barındırmaya istekli olduğuna dayanmaktaydı. Câmpeanu önce, akıl sağlığı sorunları yaşayan hastaları ele alacak donanıma sahip olmayan bir sağlık ve sosyal bakım merkezine yerleştirilmişti. Nihayetinde ise, bu hastane HIV tedavisi sağlamak için olanaklara sahip olmadığı gerekçesiyle daha öncesinde kendisini kabul etmemiş olmasına rağmen, bir akıl hastanesine yatırılmıştı. Bir birimden diğerine yapılan nakiller, usulünce konulmuş herhangi bir teşhis ve hastalık sonrası bakımı söz konusu olmadan ve Câmpeanu'nun fiili sağlık durumu ve en temel tıbbi ihtiyaçları tamamen gözardı edilerek gerçekleştirilmişti. Bilhassa da, yetkili makamların Câmpeanu'nun antiretroviral ilaçlarını almasını sağlamamış olması önemlidir. Esasen yatıştırıcı ve vitaminlerle tedavi edilmiş olup, ruhsal durumunun ve özellikle de ani agresif davranışlarının sebeplerini tespit etmek üzere anlamlı bir tetkik yürütülmemiştir.

Mahkeme Câmpeanu'nun tüm yaşamı boyunca yetkili makamların elinde bulunduğunu ve bu durumda yetkililerin, hastanın tedavisine dair hesap verme yükümlülüğü altında olduğunu vurgulamıştır. Akıl hastanesindeki ısıtma ve yeterli gıda eksikliği ve sağlık personeli ve ilaç sıkıntısı 2003 kışında ölüm sayısında artış sebep olduğundan, yetkililer buradaki berbat koşullardan haberdardı. Ne var ki, buna yeterli biçimde yanıt vermemişlerdi. Yetkililer Câmpeanu'yu halihazırda son derece savunmasız konumda bulunmasına rağmen söz konusu hastaneye yerleştirme kararı vererek yaşamını aşırı tehlikeye atmış olup, sağlık personelinin Câmpeanu'ya uygun bakım ve tedaviyi hiçbir şekilde sunmamış olması da hastanın vakitsiz ölümüne yol açan bir başka belirleyici faktör olmuştur. Kısacası yetkili makamlar Câmpeanu'nun yaşamına gerekli koruma standardını sağlamamıştır.

Sonuç: ihlal (oybirliğiyle).

Mahkeme ayrıca oybirliğiyle, Câmpeanu'nun ölümünü çevreleyen koşullara dair etkili bir soruşturma yürütülmemesi sebebiyle 2. maddenin usul yönünden ihlal edildiğini ve Câmpeanu'nun yaşam hakkı ihlalleriyle ilgili iddialarının bağımsız bir merci tarafından incelenmiş olmasını sağlayacak uygun bir yasal çerçeve sağlayıp uygulamaya konulmaması sebebiyle de 2. madde ile birlikte düşünüldüğünde 13. maddenin ihlal edildiğini tespit etmiştir.

46. Madde: Romanya'nın benzer durumdaki zihinsel engellilere bağımsız temsil sağlanmasına ve böylece sağlık ve tedavileriyle ilgili Sözleşme şikâyetlerini bir mahkeme veya bağımsız bir organ huzurunda incelenmesine imkân verilmesine yönelik genel tedbirler öngörmesine dair tavsiye.

41. Madde: Tazminat talebinde bulunulmamıştır.

* Avrupa İşkencenin ve İnsanlıkdışı veya Onur Kırıcı Ceza veya Muamelenin Önlenmesi Komitesi.

© Avrupa Konseyi/Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi
Yazı İşleri tarafından hazırlanmış bu özet Mahkeme'yi bağlamamaktadır.

İçtihat Bilgi Notları için [buraya](#) tıklayınız

© Avrupa Konseyi/Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi, 2015.

Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'nin resmi dilleri Fransızca ve İngilizce'dir. Bu çeviri, Avrupa Konseyi'nin insan haklarına destek Fonu'nun desteğiyle hazırlanmıştır (www.coe.int/humanrightstrustfund). Mahkeme'yi bağlamamaktadır ve Mahkeme, kalitesi konusunda herhangi bir sorumluluk kabul etmemektedir. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi içtihatlarının veritabanı olan HUDOC üzerinden (<http://hudoc.echr.coe.int>) veya HUDOC'un bildirdiği başka veritabanları üzerinden yüklenebilir. Davanın isminin tamamen yazılması, yukarıdaki telif hakkıyla ilgili ifadeler kullanılması ve insan haklarına destek Fonu'na referans yapılması şartıyla ticari olmayan amaçlarla kullanılabilir. Bu çevirinin tamamını veya bir kısmını ticari amaçlarla kullanmak isteyen herkesin, bu durumu belirtilen adrese bildirmesi rica olunur: publishing@echr.coe.int.

© Council of Europe/European Court of Human Rights, 2015.

The official languages of the European Court of Human Rights are English and French. This translation was commissioned with the support of the Human Rights Trust Fund of the Council of Europe (www.coe.int/humanrightstrustfund). It does not bind the Court, nor does the Court take any responsibility for the quality thereof. It may be downloaded from the HUDOC case-law database of the European Court of Human Rights (<http://hudoc.echr.coe.int>) or from any other database with which the Court has shared it. It may be reproduced for non-commercial purposes on condition that the full title of the case is cited, together with the above copyright indication and reference to the Human Rights Trust Fund. If it is intended to use any part of this translation for commercial purposes, please contact publishing@echr.coe.int.

© Conseil de l'Europe/Cour européenne des droits de l'homme, 2015.

Les langues officielles de la Cour européenne des droits de l'homme sont le français et l'anglais. La présente traduction a été effectuée avec le soutien du Fonds fiduciaire pour les droits de l'homme du Conseil de l'Europe (www.coe.int/humanrightstrustfund). Elle ne lie pas la Cour, et celle-ci décline toute responsabilité quant à sa qualité. Elle peut être téléchargée à partir de HUDOC, la base de jurisprudence de la Cour européenne des droits de l'homme (<http://hudoc.echr.coe.int>), ou toute autre base de données à laquelle HUDOC l'a communiquée. Elle peut être reproduite à des fins non commerciales, sous réserve que le titre de l'affaire soit cité en entier et s'accompagne de l'indication de copyright ci-dessus ainsi que de la référence au Fonds fiduciaire pour les droits de l'homme. Toute personne souhaitant se servir de tout ou partie de la présente traduction à des fins commerciales est invitée à le signaler à l'adresse suivante : publishing@echr.coe.int.